

پایان اعتیاد عربستان سعودی به نفت

مقاله حاضر به بررسی صنایع پایین دستی موجود در بخشهای دولتی و خصوصی و علل موفقیت زیاد آنها تا به حال، از جمله تأمین مالی ماهرانه، حمایت دولت، همکاری مشترک با شرکای نامدار خارجی و قراردادهای تجاری جهانی، می پردازد.

گزارش پایان اعتیاد عربستان سعودی به نفت؛ توسعه صنایع پایین دستی نوشته ژان فرانسوا سزنگ (-) توسط شورای آتلانتیک () منتشر شده است. مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری با هدف آگاهی یافتن از موضوعات مدنظر اندیشکده ها و مؤسسات مطالعات راهبردی در جهان، اقدام به ترجمه و انتشار متون می کند. اهم گزارش مذکور به شرح زیر است:

*

-

-

: = =
= = 99
= 382

: = 9 =
/ = = 2

:= 9 =

/= 3 =

:= 9 =

/= 4 =

:= 9 =

/= 5 =

:= 9 =

/= 6 =

:= 9 =

/= 7 =

:= 9 =

/= 8 =

:= 9 =

/= 9 =

:= =

/= 1 =

:= =

/= 2 =

:= =

/= 3 =

:= =

/= 4 =

:= =

/= 5 =

:= =

/= 6 =

:= =

/= 7 =

:= =

/= 8 =

:= =

/= 9 =

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 1$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 2$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 3$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 4$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 5$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 6$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 7$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 8$$

$$:= = 39 =$$

$$/ = = 9$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = =$$

$$/ =$$

$$:= = 35 =$$

$$/ = = =$$

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ = ۲

====

/= ३

====

/= ४

====

/= ५

====

/= २

====

/= ३

====

/= ४

====

/= ५

====

/= २

====

/= ३

====

/= ४

====

/= ५

====

/=

====

/=

==\ =

/=

====

/=

====

/=
:===
/
:===
/= ۲
:===
/= ۳
:===
/= ۴
:===
/= ۵
:===
/
:===
/
:===
/
:===
/= ۲
:===
/
:===
/= ۲
:===
/= ۳
:===
/= ۲
:===
/= ۳

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ = -

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ (= (

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ =

: = = =

/ = \

: = = =

/ = ۲

: = = =

/ = ۳

: = = =

/ = \

: = = =

/ = ۲

: = = =

/ = ۳

: = = =

/ = \

: = = =

/ = ۲

: = = =

/ = ۳

: = = =

/ = 4

: = = =

/ = 1

: = = =

/ = 2

: = = =

/ = 3

: = = =

/ = 1

: = = =

/ = 2

: = = =

/ = 3

: = = =

/ = 4

: = = =

/ = 5

: = = =

/ = 1

: = = =

/ = 2

: = = =

/ = 3

: = = =

/ = 4

: = = =

/ = 5

: = = =

/ = 6

: = = =

/ = 7

====

/= 1

====

/= 1

====

/= 2

====

/= 3

====

/= 4

====

/= 5

====

/= 6

====

/= 7

====

/= 8

====

/= 3 1

====

/= 3 2

====

/= 3 3

====

/=

====

/=

====

/=

====

/= 1

====

/= ۲

====

/= ۱

====

/= ۲

====

/= ۳

====

/=

====

/=

====

/= ۱

====

/= ۲

====

/= ۳

====

/= ۴

====

/= ۵

====

/= ۶

====

/= ۷

====

/= ۸

====

/= ۹

$$:= = 3^4 =$$

$$/=$$

$$:= = 3^0 =$$

$$/=$$

: = = 19 =

/ =

: = = 21 =

/ =

: = = 31 =

/ =

: = = 32 =

/ =

: = = 37 =

/ = =

: = = 39 =

/ = = =

:= 46
/= 1 1

:= 51
/= 6 1
:= 52
/= 7 1
:= 46
/= 1 2

:= 51
/= 6 2
:= 52
/= 7 2
:= 46
/= 1 3

:= 51
/= 6 3
:= 52

/= 7 3
:= 46
/= 1 4

:= 51
/= 6 4
:= 52
/= 7 4
:= 46
/= 1 5

:= 51
/= 6 5
:= 52
/= 7 5
:= 46
/= 1 6

:= 51
/= 6 6
:= 52
/= 7 6

:= 46
/= 1 1

:= 51
/= 6 1
:= 52
/= 7 1
:= 46
/= 1 2

:= 51
/= 6 2
:= 52
/= 7 2
:= 46
/= 1 3

:= 51
/= 6 3
:= 52
/= 7 3
:= 46
/= 1 4

:= 51
/= 6 4
:= 52
/= 7 4
:= 46
/= 1 5

:= 51
/= 6 5
:= 52
/= 7 5
:= 46
/= 1 6

:= 51
/= 6 6

:= = Δ 2

/ = γ ρ

:= = =

/ =

:= = =

/ =

/ * */

.

--: }

---: *

---: *

--: :

--: 99

:--

--: Δ.4 * Δ.4

---: *

---: *

---: λ.

---: *

-:) * %

--: -

-:)).

--: -

---: :

---: -

---: :

---: -

{ --: }

در پشت پرده جریان پیوسته اخبار ناخوشایند درباره خاورمیانه - جنگ‌های داخلی، سیل گسترده پناهندگان و درگیری‌های ناخوشایند فرقه‌ای - چرخش عمیقی در جوامع حاشیه خلیج فارس متأثر از توسعه اقتصادی در حال روی دادن است. کشورهای حاشیه خلیج فارس به‌عنوان تولیدکنندگان و صادرکنندگان بزرگ نفت و گاز طبیعی در دنیا شناخته شده هستند. حال آن که، مسئله دیگری در خصوص این کشورها که چندان شناخته شده نیست، تلاش‌های چشم‌گیر آنها از اواسط دهه ۱۹۷۰ برای کم کردن وابستگی صرف به تولید نفت و تکیه گسترده‌تر به توان صنعتی خود است.

البته، با افزایش قیمت نفت خام از بشکه‌ای ۲۱/۱ دلار در سال ۱۹۷۰ به بیش از ۱۲۰ دلار در سال ۲۰۱۲، تلاش برای عبور از نفت چندان موفق نبود. جوامع عادت کرده بودند به یارانه‌های فوق‌العاده گوناگون، حقوق و مزایای عالی در بخش دولتی، جریان نقدینگی شرکتی بالا و بودجه‌های دولتی که زمینه را برای کشورهای عضو شورای همکاری‌های خلیج فارس فراهم کرده بود تا با وارد بیش از بیست میلیون کارگر خارجی زیرساخت‌های ملی خود را ساخته و خدماتی در کلاس جهانی ارائه کنند.

به هر حال، زندگی مرفه اوایل قرن بیست و یکم در خطر بود. خلیج فارس به نفت معتاد است و هنگامی که در سال ۲۰۱۵ قیمت‌ها به ۳۰ دلار در بشکه کاهش یافت و تا به حال بین ۴۰ تا ۵۰ دلار در بشکه باقی ماند، این اعتیاد منجر به یک حالت خماری بزرگ شد. علاوه بر این، تنش‌های قابل توجهی بین شورای همکاری خلیج فارس و ایران وجود دارد. جنگ‌های نیابتی در حال نابود کردن منابع کشورها هستند. در همین حال، دولت‌های عضو شورای همکاری خلیج فارس در داخل کشورهای خود مورد حمله افراط‌گرایان مذهبی هستند. سرانجام این که، جمعیت‌های جوان فراوان با نیمی از جمعیت‌های زیر سن ۲۵ سال، [۱] که تا حد زیادی ناشی از ارتقا بسیار زیاد وضعیت بهداشت و سلامت در ۲۵ سال گذشته بوده است (محصول جانبی درآمدهای نفتی)، باید به شکل مناسبی مدیریت شود.

برای مقابله با تنش‌های ناشی از نرخ بیکاری میان جوانان که در کشورهای حوزه خلیج فارس در حال شکل‌گیری است، باید جوانان زیر سی سال جای کارگران خارجی را بگیرند که برای رساندن سریع منطقه به دنیای مدرن استخدام شده بودند. از یک سو، این تغییر و تحول احتمالاً نوع خدماتی که مردم خلیج فارس به آنها اعتیاد داشتند را تغییر داده و کیفیت آنها را پایین خواهد آورد و متعاقباً به افزایش هزینه‌های زندگی همه مردم ختم خواهد شد. از دیگر سو، این جمعیت جوان خود چشمه جوشانی از خلاقیت و کارآفرینی است، که اغلب توسط گروه‌های حاکم و رانت‌خواران در نطفه خفه شده‌اند. زنان، به ویژه در عربستان سعودی، نیز به همین اندازه مظلوم واقع شده و به نام حجب و حیا برای راضی کردن نظام مذهبی حاکم از بازار کار دور نگه داشته شده‌اند، در حالی که نیروی کار ارزان برای پر کردن جای خالی آنها حاضر و آماده بوده است. حکومت‌ها برای تضمین ثبات کشورهای منطقه و پاسخ به نیازهای قرن بیست و یکمی، باید این تنش‌ها را رفع کنند.

عربستان سعودی اخیراً شروع به برداشتن گام‌های چشم‌گیری در حوزه این مسائل کرده است. در ۲۶ آوریل ۲۰۱۶، شاهزاده محمد بن سلمان از یک طرح کلی برای چند سال بعد به نام چشم‌انداز ۲۰۳۰ پرده برداشت. چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی با پرداختن به تنش‌های اجتماعی مزایای طبیعی کشور از قبیل انرژی ارزان، منابع معدنی قابل ملاحظه و سرمایه‌های فراوان برای تسریع توسعه بخش پایین‌دستی [۲] را به بالاترین حد می‌رساند.

کشورهای حوزه خلیج فارس از دهه ۱۹۷۰ پی بردند که تنها دارایی‌های مهم‌شان انرژی ارزان، دسترسی آسان به سرمایه و دید بلندپروازانه به خود و نقش‌شان در دنیا است. عربستان سعودی، به‌طور خاص، خود را مرکز بازار جهانی انرژی و جاده ابریشم بین آسیا و اروپا/آمریکای شمالی و جنوبی می‌بیند. لذا، این کشور پادشاهی دارد کارتهایی که به آن داده شده است را به بازی می‌گیرد و در تلاش است بهره‌وری از مزایای طبیعی خود از جمله انرژی ارزان، منابع معدنی فراوان و سرمایه انبوه، را به بالاترین حد برساند. از این رو، صنایع پایین‌دستی نفت و معدن به عمده‌ترین منابع بالقوه درآمد، افتخار و امید برای اقتصاد عربستان سعودی و سایر کشورهای خلیج فارس تبدیل شده است. چنان که شاهزاده بن سلمان در مصاحبه با شبکه تلویزیونی العربیه توضیح داد، چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی بر سه ستون اصلی استوار است:

چشم‌اندازی از آینده مبتنی بر اسلام و ارزش‌های اسلامی
تبدیل شدن به یک کانون سرمایه‌گذاری جهانی، که یک اقتصاد پویای مستقل از نفت خام را ترویج می‌کند و به طرق زیر قابل دستیابی خواهد بود:

الف. اجرای اصلاحات عمده و تسریع در توسعه نظام آموزشی؛

ب. تقویت بنگاه‌های کوچک و متوسط؛

ج. ایجاد فرصت برابر برای تمام شهروندان سعودی؛

د. افزایش قابل توجه نقش زنان در اقتصاد؛ و

ه. تأکید بر ایجاد و یافتن اشخاص مناسب برای این کار، حتی اگر این امر مستلزم آوردن افراد خارجی به‌طور موقت باشد، گر چه روشن است که در زمان مناسب افراد بومی جای خارجی‌ها را خواهند گرفت.

حصول اطمینان از این که کشور پادشاهی مرکز جاده ابریشم است و همچنین

الف. پلی بین اروپا و شرق دور است؛ و

ب. کانون تجارت و دروازه دنیا است.

در تفسیر سخنان محمد بن سلمان باید گفت، چشم‌انداز ۲۰۳۰ به دنبال پایان دادن به اعتیاد کشور به نفت خام و کم کردن سهم سوخت‌های فسیلی در درآمد دولت از ۸۵ درصد کنونی به کم‌تر از ۵۰ درصد است. به هر حال، انگیزه اصلی این طرح رفع نگرانی‌های نسل جوان کشور و کمک به حل و فصل تنش‌های اجتماعی بین شهروندان زیر سی سال، که ۷۰ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، و افرادی است که در حال حاضر اقتصاد کشور را در کنترل خود دارند. دو هدف کلیدی این طرح عبارتند از: ۱) کاهش بیکاری از ۶/۱۱ درصد به ۷ درصد تا سال ۲۰۳۰ که یعنی کاهش بیکاری جوانان شاید از ۲۵ درصد به ۷ درصدی که محمد بن سلمان ذکر کرد و ۲) رساندن اشتغال زنان به میزان ۴۰ درصد از نیروی کار در بخش‌های خصوصی و دولتی. اساس این دو هدف مبتنی بر این فرض است که تا سال ۲۰۳۰ سعودی‌ها، اعم از زن و مرد، جای بخش وسیعی از نیروی کار خارجی را خواهند گرفت.

برای دستیابی به هدف فوق، چشم‌انداز ۲۰۳۰ در حال برنامه‌ریزی برای ایجاد شغل برای جوانان عربستان، حمایت از کارآفرینان جوان و محدود کردن ضرباتی است که برخی قدرت‌های مستقر، مانند نظام مذهبی مستقر و خانواده شاهنشاهی به جامعه وارد می‌کنند. طرح مزبور شامل توسعه معدن کاری، تولید و خدمات مربوطه و نیز توریسم مذهبی و تولید تجهیزات نظامی است. بیشتر این رشد در بخش پایین‌دستی تولید نفت و گاز کشور رخ خواهد داد. به جای صادرات صرف نفت خام، آن را از طریق صنایع پایین‌دستی به محصولات باارزشی تبدیل میکنند که به نوبه خود به افزایش اشتغال و نهایتاً موفقیت کشور در توقف وابستگی به فروش فقط یک کالا، منجر خواهد شد. در سال ۲۰۱۵ مؤسسه مشاور شرکت مکزی درباره اقتصاد عربستان سعودی و پتانسیل آن گزارشی نوشت که به‌عنوان مبنایی برای طرح چشم‌انداز ۲۰۳۰ مورد استفاده قرار گرفت.^[۳] در گزارش مزبور مکنزی روی حوزه‌های در حال توسعه‌ای از اقتصاد تمرکز کرده است که عربستان سعودی در آن حوزه‌ها از مزایای طبیعی برخوردار است؛ عمدتاً، فعالیت‌های پایین‌دستی مانند فعالیت‌های شیمیایی و معدنی که به انرژی ارزان وابستگی دارند. در این گزارش همچنین در مورد افزایش استفاده از صندوق سرمایه‌گذاری عمومی، موسسه مالی دولتی که روی توسعه صنعتی متمرکز است، توصیه شده بود.

تمامی این اهداف ریشه در ساختارهای موجود برای توسعه اقتصادی و صنعتی دارند. به هر حال، این هدف‌گذاریها نشان می‌دهند که بسیاری از قدرت‌های مستقر، سلطنتی یا مذهبی، باید مشمول دگرگونی‌های عمده‌ای شوند و سنت‌های نهادینه شده در جامعه باید تعدیل شوند.

طبیعتاً، تغییراتی از این دست فهرستی طولانی را تشکیل می‌دهند. ۸۵ درصد درآمدهای دولت از درآمدهای حاصل از

فروش نفت خام تأمین می‌شود. علاوه بر این، کسانی که اقتصاد را در کنترل خود دارند، به‌خوبی پنهان شده‌اند و از طریق اعمال نفوذهای مبهم بر قراردادهایی که حضور جوانان را محدود یا مسدود می‌کند، بخش عمده‌ای از درآمد دولت را، به جیب می‌زنند. چشم‌انداز ۲۰۳۰ عملاً تلاشی سازمان‌یافته جهت واداشتن جامعه به پذیرش این است که افراد زیر ۳۰ سال باید در رأس امور باشند، در غیر این صورت کشور به بازیگری ناچیز در قاره آسیا تبدیل خواهد شد. به عبارت دیگر، توسعه صنایع پایین‌دستی نفت خام و گاز طبیعی کشور را وارد قرن بیست و یکم خواهند کرد. توسعه این چینی به نوبه خود مستلزم تغییری در روابط دولت-ملت خواهد بود که به‌موجب آن نهایتاً مردم، به‌جای یارانه‌ها و بروکراسی گسترده، از طریق پرداخت مالیات و مشارکت‌های مدنی بیشتر، دولت را تأمین مالی می‌کنند. چشم‌انداز ۲۰۳۰ در راستای دستیابی به این اهداف برنامه خود را با توسعه اقتصاد پایین‌دستی موجود پیش خواهد برد، لیکن با وجود خطر افزایش تنش‌های اجتماعی در دوران گذار، در حال حاضر تمام تلاش خود را برای پیشبرد اهداف مورد نظر به کار می‌بندد.

برای دریافت و مطالعه متن کامل این مقاله از لینک دانلود زیر استفاده کنید.

[۱]. ---- /---- /۲۸/۰۵/۲۰۱۵-//۰. /، ، ، ، ۲۸، ۲۰۱۵، :/، ، ، /،

[۲]. در این مقاله، منظور از پایین‌دستی تمامی اشکال تبدیل مولکول‌های کربن حاصل از استخراج نفت خام و گاز طبیعی است. بنابراین، پایین‌دستی عبارت است از پالایش نفت و جداسازی گازهای مختلف از گاز طبیعی. این عنوان همچنین تولید محصولات ساخته شده از محصولات پالایش‌شده را نیز شامل می‌شود. محصولات به دست آمده خود به عنوان ماده خام برای تولیدات بیشتر به کار گرفته می‌شوند و به همین شکل در طول زنجیره تولید پیش می‌روند تا به عنوان محصول مصرفی به دست مردم برسند. مثلاً، نفتا از نفت خام تولید می‌شود. سپس نفتا با پالایش بیشتر به محصولات جدیدی از جمله اتیلن تبدیل و سرانجام در پایان تبدیل به مواد پلاستیکی می‌شود که به نوبه خود در تمامی صنایع و خانه‌ها استفاده می‌شوند.

[۳]. ، ، ، ، ۲۰۱۵، : ، ، ،

